

Александр Соколович КААДЫР-ООЛ

Александр Соколович Каадыр-оол 1940 чылды мартта 9-та Таңды районун Кызыл-Арыг суурга ажылчы өг-бүлөгө төрүттүнгөн. 1949 чылда Кызыл-Арыг эге шкoлaзын өөренип киргеш, 1958 чылда Кызылдың №2 шкoлaзын дооскан. Од-ла чылын Москвавын Тимирязев аттыг көдө ажыл-агый академияныче өөренип киргеш, эртеңде агроном-экономист бооп 1963 чылда ону дооскан. 1963 чылда Тес-Хем районда «Тес-Хем» совхозка экономист ажылдап эгелеш.

1966—1972 чылдарда Таңды районун көдө ажыл-агый бүтүргүч эргеленине кол экономист ажылдап, 1972—1975 чылдарда Кызыл районда «Шамбалыг» совхозка улуг экономист бооп ажылдап турган. 1975—1978 чылдарда Току районун «Тоора-Хем» совхозунга улуг экономист база Ий салымынга эргелечкен ажылдап. 1978—1985 чылдарда Кызыл районда «Шамбалыг» совхозка экономист ажылдап турган.

1985 чылдан 1988 чылга чедир Каа-Хем районун АУК-ке улуг экономист, оон соонда Тыва АССР-нин Күр-агроулетпүр комитетинин кол экономист болуп ажылдап, 1988 чылдан август айдын эгеле, Току районга «Май 1» совхозтун директору болуп ажылдап турар. Ий көдө Со-вединин депутаты, күтүсөм кижигуну.

Эде тургузушкунун ире-геленин суугар административтиг башкардылалт ажыл-агый номандылаздындан, күш-ажылчы коллективтер-ниң ажыл-хөдөөнө холгаар-лаар чоруткандан уштунар үе келген. Күш-ажылчы кол-лективтерге бот-башкартыр-арганы бээр. Ылчангаш сов-хоз эрткин 1989 чылдан эгеле, совхоз бүтүрүгелеринин чамдык адырларын, ылчангаш амжалы аренада керээниче шилчипкен. Би-ажыл ийинде белен эвес, ми-чалда-да тургустунуп келген четпестерин эдин, моон-даа сонгаар аялчартыг хамыл-зааларын калбартыры—бис-тин сорулгаыс.

Соховко бүтүрүгелениң экономиктиг туржуну бажыг-лаар кол арга — бот-орул-гар чарыгалы аренада керээни-че бүгү адырларын чоорту киьер. Бир эвес совхоз бү-

— бичин чаштарга сүт куужаынын тудуун 1991 чылда кылып, ажылгала киирер;

— пекарияны 1990 чылда ажылгала киирер;

— 1993 чылдан эгелеп сезонда 20 ийин эминдеп дый-тыр профилатарик ту-дун Ногаан-Халге кылып чо-рудар;

— чылып эмнедир меди-цина-акusher пунктузуну тудуун 1994 чылда эгелээр;

— улуг назылыгларга, инициативтерге чыл сайында боттут дузаны үе-шанаа че-дирер;

— чуртталга бажының айтырыын шиптирээр-биле ооң ашпалдырышкыны айтырып тургузар. Од ышкаш кооператив, ху-да туудуларын материалдар-биле хандырап сорулгалды немей 2 пилораманы ажыл-галга киирер. Сымтыг-Хемге чыл сайында ийи квартира-ды бажыны район бюджет-ди-биле туудуп бээр айтыры-н шиптирээр.

II. Тууду талазы-биле: — механизатор кадрлар-нын машина-техниканы шы-нарныг септен чорударынга эки бадаат тургузар соул-га-биле МТМ туудун 1990

чылдан эгелеп чорудар. — ажылчы чоңун кул-туртуп дыйштарынга ажыг-тыг спорт шөлүн дерип кы-лар;

— ийи ажыл-агыйынга моон-даа сонгаар аренада хар-ылзаанын калбартып тур-гаш, оон түнеленине оон ал-ган немелде продукцияларын (мыйыс, кеш болжос осе-да) болбаазырадыр тускып хөдөөнүн туудуп, ажылгала киирер;

— бойдус камгалалынын айтырыын шиптирээр-биле бодумун үлүг-хуумуну кии-риштирер алаар мен;

— Ырбанни база катап бот-башкартылгы тускып мыйи үлүгтүп ажыл-агыйы кылдырарып чедип алыр. — Сымтыг-Хем талазы-биле немей кылза чогуу түлдээр: — суурда школа назылыг, школа назы четпезин тур-ганын саанын озуп турарын барымдалааш, 5 чыл иштинде анаа бир чылын-на бир классны 8 класс чедир немей аждар айтырыгын Улус өөредилгениң мини-стерствозунга тургузар;

— суурнун район төүндө ирак турарын барым-далааш. Сымтыг-Хем көдөэ Советин тургузарын артык эвес деп бодал турар мен;

— ийи ажылчынын артык-шылдыг продукциянын

«Ранторин» каттыжымшыкын дамчыштыр болбаазырадып база санын саарынгга прак-тиктиг дуза көргүзүр; — бюджет-биле ийи кыар-тырыг бажыг туудун кы-ларын чедип алыр; — күш-ажылчы коллек-тивтерин болжос чөлүстө-лөрүн бот-башкартып ажылдарында аргаларын бээр, оларнын ролон кызга-давас;

— амжал-агый айтырыгларын социал сорулгалар-биле катыш шиптирээр.

Ырбан уластугунуң талазы-биле:

— Ырбан казан бот-тус-кайлап ийи үлүгтүп амжал-агыйы тууда, мен бодал көр-үмгө, бүтүрүгө, сал-хөк болган хандырылга айты-рыгларын элзон эки шиптир-гелтирин турган. Ылчангаш бот-тускайлап Ырбан ийи үлүгтүп амжал-агыйын тургу-зар мен;

— Ырбан суур хой чыл туруп турар. Суурда элэтири шугуму эрижирээр. Ылчан-гаш оңу чаартып сорулга-биле элэтири дерип-хөдөө-лө-дө-биле хандырылга айты-рынын программа киирип турар мен;

— соңгукуларынның чар-гыларын суугар амжалдар мен.

ТЫВА АССР: Саглы № 87 соңгулда округундан депутатка кандидаттар

Болат-оол Шириевич КУУЛАР

Болат-оол Шириевич Куулар 1946 чылда Тыва АССР-нин Өвүр районун Саглы суурга арат кижиниң өг-бүлөгө төрүттүнгөн. 1977 чылдан бээр СЭКП кижигуну, дээди эртемнин.

Бодунуң күш-ажылчы бажынырын В. Ш. Куулар 1966 чылда Өвүр районун «Кызыл ту» колхозунуң үчтегиниң болуп амжалдап эгелеш. 1966—1968 чылдарда шериг ал-бай-хүлээлгезин эртирген соонда, 1970 чылга чедир Саглының харылааш салбарында радистен, 1970—1975 чыл-дарда «Кызыл ту» совхозка чолбаачылан турган. 1975 чылдан 1983 чылга чедир ол-ла совхозка кол инженер бо-луп база Саглы ортумак шкoлaзынга башкарлап амжалдап келген. 1983 чылдан бо хүнирге чедир «Кызыл ту» сов-хозтун директору.

ажылды организастарынын депшилгели аргаларын амжалтап тургаш, көдө амжал-агый продуктуларын бүдүрерин бол-гаш садарын көүдөдир. Ялуу бот-орулга-чарыгалы, бот-ашпалдырышкынын, өг-бүлө, аренда керээлерин шип-гээдип алыр. Күрүнө ча-гытын ийинтин майынчын продуктулу чоруну бедилеп тургаш күсүдери бот-андырын, хуу хүнүн мал про-дуктуларын соховтук деви-сизерини иштинге аш-чөм хандырылганын шиптир-ээрине ажылдарын дарый өөренип көөр. Продукция болбаазырадыр биче хөдөө кылмын чокуу үедө доозар. Хамаатыларың болгаш ал-бай чөдөрлерин, организаци-яларын дузалал амжал-агыйн хөдөөдеринге шип-тирерип дузалалар. Ногаа өс-түрерин уламчылаар, суур көмүгө теленица туударын боттандыраар.

2. Өмчн хандырылганын экинжидип калбартыры-биле участок эминдегенин ийни тарыглар өмчонин, урутлар эмчонин бээрериниң айтырыгын чогуу албай чөдөрлеринге тургузар. Сүт куужаынын, ап-теканын тудуун доозар.

3. Чоңун чурттаар бажы-биле хандырынын 2000 чылга чедир программанын күсүдир. Анаа үндөшлөш, совхозка чуртталга бажылар-нын туударын көүдөдир. Күрүнө чөлөкч-биле болгаш хууда бажыг туударын лет-кин, хамаатыларга бугу та-лалыг дузаны чедирер. Мал-чынын кыштагарда бичин ба-жынынын, кажаларын со-дуур.

4. Уруглар албай чөдөрле-ринин материалды баазанын бажыглар, 90 олдуруттүгүтүтүр. Музыка шкoлaзын амжалдарын айты-рынын чугалажар, 624 өөрени-ктер өөренип шкoлaзын тө-левил-сметта документале-рин кылып белетээр.

5. Садыг хандырылганын экинжидер сорулга-биле суур-да пекарияны өдө кылып, койдизир кылытар четин амжал, тууду материалдар-нын склад-санын, белет-келдер пунктузун тургузары-нын айтырыгын көдүрер.

Ажылчынынын, малчы-нынын барааныр-биле ханды-рылганы доктаамал болу-рун кыналдага алыр.

6. Хандагайты — Саглы аралыгга автобус чоруруну көүдөдир, оңу энтиг тургузар-нын шиптирээр. Иштини орунуктар туударын кичээнегеге алыр.

7. Суурга хеп чуур черлиг чунар-бажынын туудар. Суур-нун чоңун, малчынынын газ-биле хандыраар. Мал бригадаларын төптерине ту-дучулару чоругулар, Хер-сөд бодалары кылдыр пехти аждар.

8. Саглыга телевидениениң II программанын хүлээп алыр «Москва» деп системаны тур-гузар. Телефон харылаашы чогумчалыг турар кылдыр оңу экинжидер.

9. Стадион, культура-спорт комплекзин туударын айтырып шиптирээр. Аларганга дыйшатылга баа-зыны, Улаатый аржамалга бир бажынын туударын көөр.

10. Аныктарын өөредирин болгаш амжал-биле хандыра-рын чедип ап, оларнын ин-тернационал, идеялыг ки-

жондигленинге уланган хөмөгелерин амжалдап кы-лар.

11. Пенсионерлер, иници-ативтерге күрүндөп ап турар пенсиязындап алырга, сов-хозтук күсели-биле детимчи-ени көргүзүр.

12. Күш-ажылдын, хөй-инитиниң көрүм-чүрүмүн бажылаарынга, кызыгар камгалалынга, бойдус камгал-алынга тодаргай үлдүдери кылып, анаа идеялыг ки-ри-жир. Нем-хөкөк түгелер, ор-салаар чоруктарга тууду бар хөмөгелерин тодаргай ажыл-лаар.

13. Суурнун чагайыг-дылгазын шиптирерип экин-жидип, бүрүн-биле колга алыр.

14. Амжал-агыйын эконо-миянын көдүрүп, оңу кал-бартырынын айтырыларын доктаамал шиптирээр.

Бир эвес мени депутат кылдыр чоңун соңуп кыар болза, бо программаны бот-тандырап дөш шыдар шпал-биле амжалдаар мен. Республиканың, тайонунуң амжал, амдыралын шипти-рээрлерин айтырыларын идеялыг ийиркин амжалдарым албай болу-рун жүрүлүг.

14. Малы чоң хамаатылар-ны совхозтан мал санын мал-дадыр, чоңун мал өстүр-генине тарымчалыг бадалдыг тургузар. Чоңа артыкшылыг көдө амжал-агый продуктуларын совхозка садарын, а совхозтун чоңа садарын амдыралга боттандыраар.

15. Малчын кичи болган-дына, совхозтун экономика-зын көдүрер дөш аренда керээниче шипчин амжалдап эгелеп берген мен. База ол ышкаш бугу малчынынын аренда керээни-биле амжал-дарынчы кыйгырар мен.

16. Бойдус камгалалынын айтырыын кичээнегеге алыр мен.

Соңгукулар-биле үрдүгүтүп шпал-биле амжалдаар мен. Республиканың, тайонунуң амжал, амдыралын шиптирээрлерин айтырыларын идеялыг ийиркин амжалдарым албай болу-рун жүрүлүг.

Любовь Санчы-Бидиповна КУУЛАР

Любовь Санчы-Бидиповна Куулар 1962 чылда Тыва АССР-нин Өвүр районун Саглы суурга малчын өг-бүлөгө төрүттүнгөн. СЭКП кижигуну, тускый ортумак эртемнин.

Бодунуң күш-ажылчы чорудалганын 1981 чылда Кы-зылдың №4 профессионал-техниктиг училищенин дооскан соонда, Өвүр районун «Кызыл ту» совхозка ада-мезинге дузалычы сарым калдарчымы болуп амжалдап эгелеш. 1983 чылдан бээр совхозтун улуг калдарчымы.

Л. С. Б. Куулар хөй-инитиниң амдыралында идеялыг кирижип турар, Өвүрнүң комсомол райкомунуң кижигунуна экинжидер.

Өг-бүлөгү, беш уругларын, өг-бүлөүзенин ээзи Виктор Калдар-оолович—дузалык калдарын.

четкен хоочунынын анык-тар-биле содуур, оларны мал ажылчыга ханылап ки-рер кылдыр суртаал амжалын күштедирер.

2. Малчынынын культу-руг дыйшатылганын шип-тирээр, оларнын амжалын кичээнегеге алыр-биле курорттар, дыйшатылга черлеринге бээр путевкалар-биле хандыраарын айты-рынын шиптирээр, док-таамал шөлөөлөн турарын чурумчулар.

3. Малчын кодан бүрүзү-ге чунар-бажын туудар, элек-трикидер, бичин хөмөгөдиг газ балондарын өг-бүлө бү-түзүгө садар айтырыгын шип-тирээр.

4. Малчынынын шкoла-зын харылаашын экинжидип бажыглар.

5. Сарлык, чыгыг кадар-чылдарына турум кыштаг-ларын туудар, ийи бригаданын тову болуу Кара-Тейде турар кубурут, чунар-бажынынын септелгенин чорудар, брига-да төүтүнө саданын органи-застап, оңу хүн бүрүнүч эр-геонок тугула барааныры-би-ле хандыраар.

6. Халыын, Хорум-Ой боидаларында турум төп-терин тургузар.

7. Малчынынын тускый хөдөө-биле хандырылганын, ав-томагазынын амжалдарын доктаамал болдулар, интер-натта турар малчынар уруг-ларынчын идик-хеп, аш-чөм-биле хандырылганын экин-жидер.

8. Өскө чер-чөр Советтеринин депутаттары-биле демне-кни алгаш, амжалда чөдөр, четпестерин сайгырар, ара-зында дуржулга солчур.

9. Саглыга чаа шкoла, 90 орунуктүгүтүтүр асли-саа туудунуң дугайында айтырыгга боттут

ну, билишин моңчөп, шы-лаар-ла шам-биле амжал-лаар мен. Бодунуң амжал-чорудулагыны даразында уг-ланышыкынын чорудар мен:

1. Аныктарын өөрени-ктер, амжалдарында дет-кимчени бээр, оларын амжал-биле хандыраарын чедип алыр, мал амжалында пейсия

1. Амжалдарынын өөрени-ктерин, амжалдарында дет-кимчени бээр, оларын амжал-биле хандыраарын чедип алыр, мал амжалында пейсия

ТЫВА АССР: Дус-Даг № 86 соңгулда округундан депутатка кандидат

Найрал Осур-оолович ТУМАТ

Найрал Осур-оолович Тумат 1944 чылда Тыва АССР-нин Өвүр районун Чалааты деп черге арат өг-бүлөгө төрүттүнгөн. СЭКП кижигуну, ортумак эртемнин.

Бодунуң күш-ажылчы баштайгы бажынырын Н. О Тумат ортумак шкoлaзын дооскан соонда, 1968 чылда Өвүр районун «Торгалыг» совхозтун Кара-Тал хойжу бригадасында малчынап эгелеш 1977—1979 чылдар да «Торгалыг» совхозтун бода мал бригадасында брига-дирлер турган. 1980 чылдан эгелеш, амгы үеге чедир Өвүр районун «Торгалыг» совхозтун сарым калдарчымы болуп амжалдап турар.

Н. О. Тумат төб-иниң амдыралында идеялыг кир

жиң турар. Торгалыг көдөэ Советинин депутатты, анык-тарын дагдымыкчысы. Бодунуң шилеп алган мерге-жилыне шынчы болуп, ада-өргөниң амжал-ылчын улам-чылап, төрөн совхозунга 20 ажыг чылдарын иштинде малчынап, доктаамал эки көргүзүлгелерин чедип ап кел-гени база оң кызымканыг, эрес-чүдүргү амжал-ылчын бе-лин-биле үнелеттинген, оңу Күш амжалчы Алар орденнин III чергең, Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президенту-мунуң Хүндүлөк бажы-биле, ССРЭ-нин Агроулетпүр комитетинин база РСФСР-нин Көдөэ амжал-агый мини-стерствозунуң күндүлөк бижиктери-биле, ССРЭ-нин Улус амжал-агыйын чедикширинин делегациянын хү-чөр, мөңгүн, алдын медалдары-биле шаантанган.

— амгы үедө «Торгалыг»-биле «Ак-Чыраа» совхоз-тарда чүгөш ийитинин ма-лына алган 150 амжал-оске бар. Оларнын чүгөш 31 коданында электр шим-чедиктерин дөлу эвес амжал-дып турар. Бо айтырыгын шиптирээр-биле Тес-Хем О. Шынаа таварып чорут-кан, тууду ара соксаан электр шугумунуң улуг

вольтуду туудун Торгалыг-ке угулай эгелээрин үстүтү албай чөдөрлеринге тургузул. «Ак-Чыраа», «Торгалыг» совхозтарын электр шугу-мунга чоок турар малчын бригадаларын чамдын ко-данларын электржикидер

— малчынынын болгаш сарлык кадарчыларынчын амжал төлөвляриге социал чөптүг эвес чүдүдөр ам-даа шиптирелетиниң хөдөөр, а чамдын хоорай чурттуг албай-хаачыларын шалыш-кы алыа өскөн. Ылчангаш малчынынын шалыш тө-лөвляри эде көөр дугайында айтырыларын бо талазы-биле харылап турар адырлар-биле сүмөлөкшп сайгарар.

— «Торгалыг» совхозтун

Бо чылын соңгулдалар чаа эзу-биле калбак демократиянын, амжал-чарлыг чо-рултуг ада-биле эртер ужуруту. Ылчалоожок ооң белеткеленине бо улуг күрү-не укчурудузай, суурнун, хоорайнын, чурттуң эртен-гизин, чаагай чоруну-биле кол-башкан политиктиг кампа-нияны эргелдейл көөр, чангыс талаалар, мурунда ышкаш чүгөш чангыс ки-жини деткирер. Бир эвес «хөкөк» болза, мыйдыг өгө-дөөр чоруктар чөр-чөдөрлер бар дээрин көрдүм.

Чижек, каш конок буруп-гаар Эрани районун «Чаа-орук» совхозтун Иргит Шагдырап аттыг сүт-бараан фермасында Кызыл № 870 девискээр соңгулда округундан РСФСР-ниң улус депутаттыгга кандидат, республиканың иштин хө-рөктер министр В. К. На-ра-Сал соңгукулары-биле укчурагың чөдө берген тур-да, олар чүгөш үчүгө кандидат-тын чангызын — В. Е. Со-роковту доңгү-дагың «та-ныкчы» болган. Од ышкаш РСФСР-ниң улус депутатты-рын соңгуддарынын талазы-биле Каа-Хем № 130 национал-девирикээр соңгу-да округундан депутаттыгга кандидаттар үш ийиктен база чангыс — Роспокре-совхозтун баштаар чериниң даргазының бири оралачы-нының ат-бажы чүгөш билидинин турар боор чорду.

Депутатка кандидат моң багай укчурутузын, садарын, бо факт-барым-дааны кычырап билин турар дээрин соңгукуларга та-ныкчылар деп эгелеп чор-да, чаа-чаа озадал кирил келген бир амжал ийин «өсө-алды». Демги эң Кызылдан келген амжалчыны бодун-даа тавыштырдык, депутаттык кандидаттың дөш программазын деткирер, дет-кирерин дугайында аас-даа ашпады. Чүгөш олар чүгө-үшүн ийиктен чангыс-чангыс кандидатты-ла «алган-и-рөөр» турарларын үк кан-дидаттар мында соңгулда округундан деп шиптирер дээр-биле тапталыраар, мында чымылган чоңуң «ду-чунтарын чоңу», ол-ла ору-гунга деп шиптирерин кан-дидат ийикче хүндүлөк чо-гун көргүстү. «Чангыс ха-маарышкан округтан, тү-чердеп деп шиптирерин ийи-кин деткирер деп ындагы укчурудурум совет соңгулда системазында чоң дээрин Владимир Борович тайыл-бырлаарын кызытты. Ибет, кызытты. Демги оратор ону үзе кирил, бодунуң билири-биле демги чүдүдери тапталы-раар, маңаа ышымы билин көргүзүп тура-даа, сонсаар укчу чоң. Бир дем-биле арай деп барып олу-дунче чааладыс.

Бо өскелерин хүндүлөөсө, бодунуң шын-мөгө бодаларын мурундар, хар-назыны ам-даа улус эвес кирээниче таптал-ынын «быжыг» дузаалдан адырлап чадаан эшти С. М.

Эрани районда Тыва АССР-ге соңгулдалар чору-даа талазы-биле А округ бар. Район төүндө 127 дугаар соңгулда округундан депутаттын чангыс маңады дөш 6 ийи (белеткелени, амчи сөстрасы, башкы, юрист, чо-лаачы, инженер) кижилик демисел чорудуп турда, Бай-Даг № 128 соңгулда округундан Тыва АССР-ниң улус депутаттыгга кандидат, СЭКП Эрани райкомунуң бири се-кретары К. А. Моңга «уша-жылар» чангыс-даа төлөттиг ийини бугу «Чаа-орук» сов-хозунда амжалдап дээр болза, хууда чөдө буугрес-мен. Амжал-биле чугалаарга, чангыс-ла ол-бо кичи алтер-натива чоңа депутаттын маңадын колга «быжыг» түстүп дөш ак орукту анаа амжалды берип турарымыс деп эвесле. Биргээр чугалаарга, демги-ле С. М. Шынаалай-нын ол ышкаш Бай-Даг көдөэ Советинин күтүсөм ка-тамы Б. Ч. Севилбааңы бо талазы-биле «эде тургусту-нун» эки амжалдан, кол-ла күчү чоң ортузунга агитса-масылап амжалды үстүнде мугалаанымыс ышкаш чан-гыс талаалы чорудуп тургаш, боттарында тарымчалыг түнелдерге көзүп турары бо ышкаш.

Седий МОНГАЛ, («Шынык» көрр).

ХОРУМ-ДАГНЫҢ КИЖИЛЕРИ

Чөөн-Хөмчүтө «Чыра-Бажы» совхозтун Хорум-Даг кооперативинин амжал-инчи-лери бо чылдык кыштаг-лаашканын организастыг эртерип дөш бугу хөмөгел-дерин ал турар. Амжал-агый-нын малчынынын шугу тууда керээниче кирген. Кижилерин күш-ажылга со-нуургалы бедөн болгаш оларын харымсалгазы уга-таткан. Чижээлээрге, Дон-Терек сүт-бараан фермазын-ниң коллектив эртен чылдык планын оонадаларын хуусаалан эрте күсөт-кеш, районда сүт-бараан фермаларын аразында соци-алистик чарыштыг муруну-ку одуруучу кирген. Хоочун саанчыларын бирээң Севилбаа Ховалыг чыл сайында бедик күш-ажылчы көргүзүг-

лерин чедип ап, дагдымыкчы хүлээлгени ак септилдиг күсүдөп турар. Бо төлөттиг неңиң амжал-төлу шугу эртем-биллиг чедип алгаш, амгы үеге республиканың көдө амжал-агыйында болгаш иш-тин хөкөктер орнында амжалдап чорурлар.

Хорум-Даг кооперативтин амжалында кол чөдөн амжал-агый болуп, бода хөй малдарында, ийен

кезіндегизге болгаш суур-нун культурут амжалдарына боттарынын үлөгерин көргүзүп турарлар.

ЧУРУКТАДА: хоочун эвес Седий МОНГАЛ, Ленин оюбей ме-далынын эдилекчини С. А. Ховалыг, амжал механизатор Маадыр Ондар биле Хорум-Дагың хоочун Делег-оол Се-Валдик Куулар, ийен Владимир МОНГУШТУҢ фотолары.

ЧУГУЖУП ТУРБАЙН, ХЕМЧЭЭН АЛЗА

Кызыл-Мавальк суурнуң Чугуруй-оол кудумчузуна чагайжыды туттунган 18-кест 5 азын туртар 3-2-кест 5 азын туртар... (Text continues with details of the case and the individuals involved, including names like Чугуруй-оол, Хемчээн, Алза, etc.)

Бистин кандидаттарыыс

КАМГАЛАКЧЫМ ДЭЭР

Милицияны камгалакчымы дээр... (Text discusses the role of militia members in maintaining order and safety, mentioning various incidents and the responsibilities of the police and militia.)

Монгул-оол Эртине, совхоз директору... (Text mentions the director of a collective farm and discusses related issues, possibly related to the militia or local governance.)

Татьяна Арапчаа, башки: Мен каян-даа депутатка кандидаттыгымдыгым... (Text is a testimonial or statement from a woman named Tyatiana Arapchaa regarding her political aspirations or experiences.)

Эрткен воскресенде Красноярскийн көдөз аймагы институтунун Тывада филиалынын хурдала... (Text reports on a meeting or conference held in Tyva, mentioning the involvement of the Krasnoyarsk region and the Tyva Institute branch.)

КЫЗЫП-КЫЙЫП, КЫДЫГЛАЙ КӨӨР

Улус депутаттарынын Шаган-Арыг хоорай Советинин кууском даргазы Кириев... (Text discusses the activities and concerns of the Shagan-Aryg district council, mentioning the chairman Kiriyev and other council members.)

ШУШЕНСКОЕ БОЛГАН МИТИНГ

Район солуну «Ленинская искра» Красноярскийн Шушенское районун Советинин депутаттарынын... (Text reports on a meeting held in Shushenskoye, discussing local issues and the role of the district council.)

ХАНДЫР БОДАП КӨРЗЕ ЭКИ

баан. Инциденттиг болуктуң кемжигинери ужуражышкыныг чаа шимчээштинин аягы-чорудулаагы инциденттердин контролуну... (Text describes an incident involving a meeting or discussion, mentioning the role of the chairman and the nature of the discussion.)

Светлана САТ. Кызылдын почтачысы.

Богаыр КОШКАР-ООЛ. Партиязын күш-ажалдыг хоононуң. Улус-Хем район.

Кызылдын № 870 девизээр сонугла округуна РСФСР-ниң улус депутаттарынын кандидаттыгына үш киши депшитирген: Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлениниң Даргазы Серяков, республиканын иштини херектер министр Кара-Сал, Кызылда машина тудушкуну заводтун директору Тимохин. Олордун алың чүгө Кызыл деп адаар боордан башка, анда республиканын бичин чарты кирип турар. Тодаргайлаага, бо адааным округта үстүнде депутаттыг үш кандидат дээр башкылашкыны март 4-те Току, Би-Хем, Кызылдын көдөз районунун, ол ишкан Эрзин, Тестин сонугучулары чорудар. Үш киши үстүнде РСФСР-ниң улус депутаты болу берес дээрин номчулчу билир. Икм дээр олар детинишиниң бээр үнүң кадар дээр сонугучу кишиниң бодунун хууда керээ. Кишин сонугунады ай, хүнү, доктааткан шаныг кээр, сонугучу ону боу чаасан деп шитирээр, сонугла чорудар кабиналар оон-биле кымдаа кады кире берес...

Ажыл-кичим аайы-биле Тес-Хем району чорашаң, РСФСР-ниң улус депутаттыгы депшитирген «шүтүн» бирээзи В. В. Кара-Сал-биле ужуражып чугаалажыр аркалы болдум. Улус чоңунга оң чүгү чугаалашкан база ажылдын, депутаттык кандидат деп эрге-хүтээлгениң аайы-биле чүгү тодаргай кылдыр деп турарының база ол ишкан оон кандай ким деп чүвени били алыр-биле чугаалаң чортум. Чүгө чугаалашкан эвес, оң чамдык черлерге чон-биле ужуражышкынын кылдыңаң эвес, а шүүт дорту-биле хайгааран көөр аркалы болган мен. Депутатка кандидат В. В. Кара-Сал добан чон-биле, сонугучулар-биле ужуражып эгелей берди. Баштайында маңайда дүңкеш, аалчылар бажынынга безин тургустунуп албайн, СЭКП Тес-Хем райкомунуң болгаш райхукумунуң аялдамчалары-биле, дараазында Тес-Хем район Советинин күсүккеси комитетинин иштини херектер килдининиң коллегия-биле чугааны кылды. Оон айтканга, «Кызыл-оол» совхозтун ажил-ишчилеринге каалдык бесте берди. Орук аайы-биле бичин амыр-дэжыктышкан камгалакчылары — дайныкы ызыгарыклар-биле чугаалашкыны. Оон орта айттырар, сонугураар, сагыш аарываан чүгүдери барык чок. Ол 18—20 хар иштинде анык, чалык, чараш бистерин интернационалдык амыралы, дилер-негелдеси, кызыгар камгаланы, бо талазы-биле туруп болур бергездешкилер, чындаа даштыкы чыгыгарыклар-биле харылаазаады дээр сонугураар. айттырар чүгүдери хөй. Чүгө айткан эвес, а бодунуң талазын оларның мурунда турар турар сорулгаларын дээр шитирээрин чедиң алыр дээр демделеп, бижип ал туржум.

Почтачыга сөс АДРЕСТЕРНИ ТОДА БИЖИҢЕР! Бо чылдын январь 24-те № 20 «Шында» «Адресни соора бижээ» деп материалды номчаан, бо чагааны бижирин шитиргелдим. Борис Вавуевич посылканың адресин ишын эвес бижээң, ону үр уеле билеп турган-дыр. Мээң ажилымда бидиң чикеткиг таварылар дика хөй болуп турар. Чикээлдерге мээң почта чедиң турар улус-тогумунуң Салчан Тока кудумчузуна 3 «а» дугаар-биле бажың бар. Бидиң чурттакчылардын анында, албан черлери база бар. Чамдык улустар боттарының доруг-торедеринге, улустарыңа чагаа бижээң, адресин Салчан Тока кудумчузу, 3 «а» дээр, оон секциялар дугаарлары салган, анаа-ла фамилиялар бижип каар. Бидиң ийи үчилешиниң сургууларың аразынаш Монгуш, Ооржак, Донган, Ховалыг дээр оон-даа өскө негертпей фамилияларын улус дыка хөй. Мынчан көрөдө секция дугаарын салган, фамилия бижип каарга оон ээзин тың-чы шүүт улус амыл. Бичааңа бидиң чурттакчыларга камааркып чугаалаар бол-ла, каян олар сонугун, журналдар бижип оон-да өскө чүгүдөр чадып алган, анаа-ла Салчан Тока, 3 «а» дээр квартираның дугаарын черле салбас боор-дур. Бистер, почтачылар ол чыгыштыг кылдып алган улустарын дилээр дээр хөй у-шантың чидирип турар бис. Сургууларга чамдык ашка-тогериң-даа келгилээр-дир, ыңчангаш мастер башкыларын тып тургаш, улусту оон билип алыр-дур бис. Чамдык чагаларың, ашка-тогыры шитилгелерин ээи тыгыбайн барганым ужурудан делди чорудар та чыгыштар бол-ла болу бердир. А дедир чорудар дээрге, база-ла адрес чок

ЧАДААНАНЫ КАЖАН-ЧЕЖЕН САЙЗЫРАДЫРЫЛ?

«Төгөрүк стол» артында аазашкыннар

Чаданаанын Куддур бажыныга ол тун чоң калангазында да хой чыккан. Сцена кырында салдыган стол артында олуттары СЭКП Чөөн-Хемчик районунун, райүүсүмнү аймактыкчылары, республиканын тудур, транспорт, аймадырал хандырылгы, кадык жазгалал, автоорук, садык, агроустур, улус өөрдөлгө, профсоюзла, иштиня Херектер ортанарынын удуртукчулары ээлепкен.

Чуртун аймадыралында чугула политикагы болушуну болур амгы сонгулда кампаниянын артып турар үзүндө депутаттарга кандидаттардын сонугучулар-биле укуражыгалары аяккалат. коллективтер удуртукчуларыдан болгаш чоңдан хоорайнын социал-экономикте хөгжүлдөзүн дүргөдөзүн холга алар дугайында хой негедлер кирген. Хооруксун ову өөрүн киргеш, РСФСР-нин Дээди Советинге сонугула-лар талазы-биле Чаданаанын № 871 девискээр сонугула округтук комиссиянын дамыштар депутатка кандидат, Ч.Д. В. Ондар-нын киржилгези-биле республика органарынын удуртукчулары, чамдык министрлерин чапал өкөп, сонугучулар мурунга укжарылганы органастаан.

Хооруксун даргазы К. К. Куулар өзгөндө сөс алгаш, хоорайнын амгы байдалына, шийтирлетимеи турар айтырларга доктаган.

Во хүнерде хоорайнын хөгжүлдөзүндө нандыгы? Во айтыр чыгаар-ла салдык көөр. Норматив өзү-гар алгыра, чуртталга шүү-дө-биле хандырыла 52 хуу болуп, чурттайы саынага 6,8 дөргөзүн мету баа-жыр. Чоогулда Шагаан-Арык, Ак-Доурактан оран-чок чыдып калган.

Во чылдык эгезинде 462 өрөгө байлыг ээлзэинге турган, чуртталга камгалалдын, улус өөрдилгезинин, куддур турал ба черлеринин, иштиня херектер албанынын анык тускай артемингилер аякылы каапкан, өскээр чорур укжуга таваргыч турар. Сөөлдү дөрт чыл дүргүзүндө хооруксунком-муш шугуму-биле бирөөзинге ийн аал ишти чуртталга 15 бажык туттунган.

Будурлөгө комбинаты биле мияш аймак-агында болгаш өске-даа улук коллективтер бени бажычнар туттастан, оон кол-ла чылда-ган.

Бурунгу хүн, поведалыкын артеминде, дык соок болган. Хондур хаалаа хат сон-саваан. Кызылдын кудумчуларын бенидирлеринге, хой каат бажычарын кыжык черлеринге хөртүктөр көс-түп келтирди. Агаар-бой-дугун аякы-чаны ол эртен кылдыг допшун аларга-даа, «Тайга» станцияга өрөгө маргылааны бажычар ар-тирер аяккалаткан, айна киркир дөз спортчулар «Монгүлек» аалчылар бажы-нынга оон-моон чыгып кел-гилгэн.

Агарынч байдал өскө-рилгөн: хат оожураваан, соок дьдыр, Чөгүм-на иян-чан чамдык доора айтырлар тургустурун келген.

Калчары? Мында кылдыг турда, «Тайга» стан-цияда хаак оруу ам калда боор, дуй хадан каапты-ла-ыйнаа.

Биди бооп болур. Бөгү маргылдаа эртерир кир-ге эвес хүндүр. Соок-тур, хааттыг-дыр.

ген одалга системазынга тудуртукчулары-биле котельняны тудары эңне чугула экологтук айтыр кылдыр көдүрүп келген. Ону кым-нар, кажан тудары ам-даа планнаттымыан.

Сүт дамчылар хоорай биле канализация кылдыр доктааларда — бижиттинге-даа, саазын кырында ар-тыпшаан, Хоорайнын девиск-ерин дөлег өвөс. Чер ишти-нде аай-баш чок кылдыр салдыган демир хоорайлар четкизи дадырал, дөштөн, инда сугарыны хирлединри эгелзөн. Айна каптал сеп-телге чорударында болгаш төчүдүш тудуртукчулары тускай төлөвилел, хой түң-гү аак-хөргөзи херек, Ону кабын алырмы?

Школа болгаш школа ал-баны чөтпөзөн уруглар кан-черлерин олуттары норма-чизиконун чартынага бе-зин четпес, республикада эңне куду — 14-кү чөтпө турары-биле элтирери бер-ге, соолту чылдарга чагыс-даа школа, уруглар сады туттунмаан. Во талазы-биле депутаттарга сонугучуларын берген чагырлары, рес-публика херектиг удуртук-чуларынын аазашкынлары чоң шугуму-леп, телефон хары-лаваанынын, радио дамчы-лаваанынын аякылы өнжө-жидерин негеп турар. Оон тууду удаас доостур, чаа бажычарга салыр дөргө-жөсөлдөрдүн дүргө эштеп, көкүл тургуспас болуп, аякыды өнжөкчө билге, Харылаанын будурлө-гө-техникте эргелети детим-чөк көргүзери чугула. Ол мияш хоорай иштинде ав-тобустарын үш маршрут бар. Донтаар черлеринге олары 40—50 минута ма-ртур, чамдыкта шүүт кел-бей баар. Маршрут бур-зунге ийн автобус тургу-зарын негеп чадымыан.

Районун төп эмнедөзүн бажычарын артемин-ден. Халдарыныг аары-лар салбырынч бажыны ийн чыл бурунгар аймак-ладан үнгөн. Кезин өнж-өрүк, боюдулга салбарла-рынын бажычары бүстүп мөз дөжүк чыгаан. Эмне-леп комплексини тудар ду-гузун эде деринишкни эгел-зөөндин айгыда, кылды-ган аякылар көүлдөс. Школалар, будурлөгөлөр, органастаан конторла-рынын чаныда бок сүстү чыдар. Чууду төгөр оңгар-лун чок. Кудумчуларда бок урар демир доскарлар че-

дипшес. Чайгы үөдө сүт чок алаарында тараан аяштар сугарттымыа. Чөкөк тары-ры болдунымас.

Хоорайнын кол кудумчу-ларын дүмөк үөдө чыры-лар айтыр прожектор сай-гылаанынын чөтү-биле шийтирлеттимиз. Ирзон чагырлары, электри удур-тарынын солтур, дыдым-тыр аякыларын кылды-рып турарында хат ха-даанда, хоорайнын кезинге сайгылаан чырыбай баар. Шан мындыг байдал орт халаанынга чөдирин болур.

Ийн орук органастаан күүсөлдөзүн четпес алаан. Мааа районун парти, совет органарынын удуртук-чулары буррууду. Ийн чыл мурунда «Шын» солунун, аякы чагаа хүнүнге көдүр-гөн айтырларын чам-дыкы база түшөл чок бол-ган.

Нудурга бажынынга бо-лур артеин чоңуу чыккын-га олурган «Төгөрүк стол» артында кол олуттарын элзэн республика органарынын удуртукчулары, ми-нистрлер салдыган айты-рыларга харылары бер-ген. Оон кыска допудалдыг ирдирим.

А. В. РУДИНСКИЙ, Тыванын автомобиль транс-порт девискээр-будурлө-гө-катышкычынын чин-кени директору: — Хоорай-нык автобудурлөгөзине соолту чылдарда 17 чаа ав-тобус тур берген. Техникте ажаалдады, хайгаралы, эдиле багай болгандаан урелиширин хой. Чоокку үөдө хоорай иштинге ав-тобус нимчөзөшин эде кө-рүп, бөз маршрут тургу-зуп болур. Автобустарын боор бис. Кызылдын Чада-на таваргы хүндө 10 авто-бус орун турар. Пассажир саы көүдөп турарын көргө-ш, немедө рейсти аякы-ларын көр бис.

В. И. ЛУКАШОВ, Тыва АССР-ин иштиня херектер министрине ораалакчы:

— Хоорайларда кем-чөк үргөлдөшкенин 1988 чылда 315 тургандаан эртен чыла 484 четкен. Ажыттымыан кем-херектер талазы-биле, республикада бири чери ээлеп турар. Техника болгаш тускай ар-теминде талазы-биле ханды-рылганы моон сонгар өнжө-жидер бис. Силерни райо-нууд иштиня херектер кылдында 6 кизи ажы-

Школа амыдыралы ЭГЕ ШКОЛАНЫ АҢГЫЛАЗА

Тээли ортумак школанын эге класстары 16 класс комплектине хувааган. Шунту 389 өөрөнчинин 23 бажы өөрдил, кижизидит турар. Олар шунту ортумак болгаш дээди эртеминге. Шко-лааны оон өөрдилге эргел-чизан (бо чугулауд аякы), методиктиг каттажкычынын удуртукчуу Лариса Чапчы олар удуртук, баш-тап кончук кылдыралыг, кыш-аымын коллективтиг тургузуу ап, амгы үөңи не-гелдөзине дүштүр чога-дычы өзү-биле аяккалат турар. Школаыска районун эге класстар бажылары эр-темпөр аайы-биле чыгып кээп, боттарын арга-дур-жулааны солчуп, көргүзүп кичээлдерин эртергилзөн. Бс аяккалат чоруларинга бистин районун методик-тиг кабинетини эргелдечи Ольга Хоммушу улук ду-газы чөдирин келген.

Районун эге класстарында орус дөз бажылаанынын байдалын хынал, рес-публиканын бажылар били-деддер институтун методизи И. В. Сельванова, Ак-Доуракта № 2 ортумак школаында үе-үөңи иштине-де тыва эге класстарда орус дөз бажыны, улус өөрдил-гезини тергини Л. И. Мас-какова келеш бистин үш-кү класстарында салдыман көргүзүп орус дөз кичээлдерин эртергилзөн. Ол аяккалат бисе дык улук практиктиг дүдүзүн көргүзгөн.

Висте 3 «а» класстын бажыны Дачыт Шоюнчал, 3 «г» класстын бажыны Димара Доржу. 2 «к» класстын бажыны Полина Чудум, орус дөз бажыны Долаана Иргит. 2 «к» клас-стын бажыны Кенеш Серен-Чимит олар тууду-тууду орус дөз кичээлдерин дык сонугучулар эртергилзөн. Во бажыларынын кичээлдеринге карточкалар-биле аяккалат, тайлыгылыг би-жилгелер болгаш өөрдил-гезинде улталык солун оюннар хой чери ээлеп, уругуларын орус дыла бот-тарын боддарын хостук илереди билдирче, орус өсөстөге словарь курава-ры бажычына ууланган аас мерсезилгелерин бажы-лар кончук солун, бидил-гезинде улталык солун аяккалат. Ол мияш Рай-онун эге класстар бажы-ларына боттарын арга-ларын практика кырынга көр-гүсөнер.

Вашкылар кичээлдеринге Амоношвилиг болгаш Лы-сенкованын методтарына чамдык чөдичмедг тала-рын база аяккалат турар. Во талазы-биле семинар кичээлдерин Д. И. Шоюнчал, Б. Ш. Сат, Л. Ш. Чапчы, П. М. Чудум школада ме-тодиктык аяккалат курал-ларына эртергилзөн. Школа-ыста мурунгы бажылар-дык республика иштине, С. И. Шоюнчал, Б. Ш. Сат район иштине, А. А. Херте, Л. Д. Ооржак школага арга-мето-диктер илгериди-биле рай-онун методик кабинетинде оон кичээлдерин план-контенталарын сайзырады.

Тыва АССР-ин улус де-путатарынын сонугула-рынын талазы-биле округтук сонугула комиссиясы Ин-тернациональн 25 сонугу-да округунга депутатка кандидаттар Зол Айзенова Монгуш, Сергей Била-жыкович Ооржак, Вячесла-в Сюрюнович Салчак, Влади-

мир Алексеевич Подруч-ны оларын сонугучулар-биле укжарылгасы болурун ды-надып тур.

Ужуржалта 1990 чылдын февраль 24-те 14 шапта № 9 школанын ийнги калдында хуралдар залы-га болур.

Сүт-Хөл районун улус өөрдилге калдынын Алек-сандра Намзаревна Мон-гушту аяккалат долурту-ган. 3, 4, 5, 6, 7, 8 дуга-ларлыг доверностарын база 382151—382175 ду-гаарын. (инитизин-биле 25 арын саазынын) 6000 рубль акмити: чөк дөлтөри-нин бо чылдык февраль 8-те Кызыл хоорайга чите-нин барындаалаш, оларын күш чок деп санаар.

ЭРГМ КЫЗЫЛЧЫЛАР БОЛГАШ НАВЫСЛАДЫН ААЛЧЫЛАРЫ: 1990 чылдын февраль 25-те Кызыл хоорайнык Ок-тябрьскя кудумчууна («Саян» университетин чоо-гуна) тыва улустун нацио-нал байыралы — «Шага-нын» 12 шапта эгелзөрин силерге чарлап тур бис.

Программда: театраль-кан көргүзүлгөр, тыва на-ционал оюннар, урулгар болгаш дөргөзөнөөр аяк-калат «Чараш кизи» деп конкурс, национал хөптер конкуруу, национал хөптерини оон иштини дерек-херекселдерин болгаш тыва алы-чөңүн салды-делгелгени.

Хаак оруунда ДУВУЛУГ ХАТ ШАПТЫКТАВААН

Бурунугу хүн, поведалыкын артеминде, дык соок болган. Хондур хаалаа хат сон-саваан. Кызылдын кудумчуларын бенидирлеринге, хой каат бажычарын кыжык черлеринге хөртүктөр көс-түп келтирди. Агаар-бой-дугун аякы-чаны ол эртен кылдыг допшун аларга-даа, «Тайга» станцияга өрөгө маргылааны бажычар ар-тирер аяккалаткан, айна киркир дөз спортчулар «Монгүлек» аалчылар бажы-нынга оон-моон чыгып кел-гилгэн.

Агарынч байдал өскө-рилгөн: хат оожураваан, соок дьдыр, Чөгүм-на иян-чан чамдык доора айтырлар тургустурун келген.

Калчары? Мында кылдыг турда, «Тайга» стан-цияда хаак оруу ам калда боор, дуй хадан каапты-ла-ыйнаа.

Биди бооп болур. Бөгү маргылдаа эртерир кир-ге эвес хүндүр. Соок-тур, хааттыг-дыр.

Мындыг чугааларын мар-гылаанын кол судьзы А. С. Салдан өз «шигир-леп» каапкан:

— Ажырас. Шунтунары салып удуртукшес, меиде чүү боор, көрүп турар-ла меи-дизин.

Оон ол баштак чугаанын айна турган кижилер мыт чок хүдзүн алган.

— Мааа бир демдегелп каар чүве — районардан келген спортчуларын агаар-бойдусту ол «хоралда-ажынган» чаныдан юртпа-ны, айна хамаарыштар ар-тык сөс сөглөзөни. Олар ол-да болуу-биле маргылдаа эртер чөдө берген. Республиканын улус өөрдилгезинин, дээди школанын болгаш эртем черлеринин аяккалаткыларын проф-езилд өбкөмуну органаста-тааны хаак талазы-биле ком-сомол-профезилел крозу йнчаар эгелзөн. Шынаа-ла, хаак оруу кайда боор — шагда дуй хадан каапкан болган. Ону «Бурал» дээр моторлук шапактын дувазы-биле батан илөп турган, ды-станцияга эр улусту 5, хөргөзөнөрдүн 3 километре хөмчээлдеринге чаа исти үн-

Республиканын крозу киркичти бажычарын на-зы-харын барындаалал, дөрт болүкче — хөргөзөнөрдүн ийн, эр улустун ийн болүк-чө үзүп алгаш эртергилзөн. Баштайгы болукту (эр улусту) 19-тан 35 хар че-дир болган. Оларны чыска-ган, хары угда салып үндү-рүшкен. Ужур болза, мар-гылдаа киркиччилерин сү-рүштүр, доктаатынган үе барындаалал үндүр турда-ла, судья коллежыны чүгө мичаар кылганномчук бур-зү билип ораныга бузур-арлар артар алаар.

— Дистанция берге болду, берге — деп, эр улустун бири болүкчө маргышан Тады районун төлзөн Ол Санты (ол чоокта чаа республиканын бири чери дүш маргылдаа база чөм-понаан) чугаалаш, немел-нагды: «Благдыг соолту километрлер». Ол хүн айна турган кизи оон-биле черле маргышпас. Хаак оруу берге, чылгыр эвес болган. А оон үези — 19 минута 42 секун-да. Ийнги чери 20 минута 55 секунда үе көргүсөн Ми-хал Черепанов ээлзөн. Ол база-ла Тады районун бажычар коллективинин төлзөн.

Эр улустун ийнги болүк-чө бири чери Николай Григорев (Кызыл) ээлзөн. Оон үези — 20 минута 40 секунда. Ийнги чере Току районун төлзөн Валерий Шырып болган. Ол 5 кило-метр дистанцияны 21 мину-та 29 секунда эркен. Үш-кү черде — Улук-Хем рай-онун бажычарын төлзөн Ачмыш Маалды. Во дистан-цияга ол 24 минута 12 се-кунда чарыдаан.

Беш километрге маргыш-чан эр улус финишке кээп эгелзөн бичин соонда хөргө-зөн хаакчыларын бири бо-лүкчөн киркиччилери ды-станцияны доозуп эгелзөн. Во дистанцияга Юля Пона-марева (Тады) бири чери ээлзөн.

Хөргөзөм улусту ийнги болүкчөн киркиччилери дистанцияны багай эвөс көр-гүзүлгөлдө доокан. Айна Эрни райондан келген бажычар Нина Сады бири чери ээлзөн. Оон үези — 24 ми-нута 40 секунда болган. Ийнги черде Чөөн-Хемчи-ка районун төлзөн Зоя Хү-лер-оол. Ол бо дистанцияга 24 минута 55 секунда үени көргүсөн. Эрни райондан келген спортчу Светлана Де-мир-оол 25 минута 15 секун-да үени көргүсөш, үшкү чери ээлзөн.

Мааа нинти түнөлдө ба-за үндүргөн. Ол өзүгар алгыра, бири чере Эрни, ийнгизинче — Бин-Хем, үш-күзүнче — Кызылдын бажы-чы училищенин командалары үнгөн болуп турар.

Тинчелигерге дипло-мун, өргөктик белектерин тываскын. Во маргылдааныг түнөлдө соонда база бир — «дээди деңгелге» укжарыл-гы болду. Ийнчан проф-езилгөлдөдүн адырлар айы-биле өбкөмуну бажычар бири чери дөз маргылдаа-ры болуп. Билип олур мен. Во эркен маргылдаа бажы-чы коллективтеринин салгыжыга четпей берган. Чылдаганын үстүдө чугаа-лан мен. Ийнчангаш ам ула-ваа кирир соруганы амдан эгелзөп, белекелди доктаамал норулар апары негетинин турар-дыр.

Мааа шыны-биле чугаа-лап каан: маргылдаа солун болгаш чидиг спортчу де-мисе эрптэн.

Шагыр-оол ДОРЖУ, ЧУРУКА: маргылдаа үези. Ондар ОХЕМЧИКТИН фо-тозу.

ТВ

ФЕВРАЛЬ 21

БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

6.30 120 минута 8.35 «Хөгжүмчүлөр жогум дүгө-хүдү» 9.20 «Тыгарычык хат». Уран-чечен фильм. 1-ги эге. 10.25 Узбекстаннын мал аякы-агынын хөтүлдөзүн айтырлары, 10.55 Улусту чогаалдыгынын «Ра-дуга» телераграммалары-нын 8-ин дөлегей фестивалы. Тунистич хөгжүмүг аас чо-гаалы. 11.30 «Делегетин дескидир». Алымхан 12.30 — 13.00 «Уе». 15.30 Г. Шой-дакбаеванын концерти. Ула-вүдөн дамчыдыла. 16.00 «Чөөн Сибирь». Киножур-нал. 16.10 Музыга эртенези. Л. В. Бетховен. Концерт. 16.55 Уругларга дамчыдыла. 18.20 Озал-онлак чок нимчөзөшүн. 18.25 Коллаж (реклама, чарларал, инфор-мация). 18.30 «Уе». 19.00 «Аныяктар мөдөзөшүн». 19.45 «Резонанс». 21.00 «Уе». 21.30 Чугула интер-вю. 21.40 «Тыгарычык хат». Уран-чечен фильм. 2-ги эге. 22.45 Хөкчей. ССР чемпионыды. ЦСКА — «Ди-намо» (Москва) 23.25 — 00.30 Телефильм.

НИНИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 Эртегги гимнастика.

КИНО

ФЕВРАЛЬ 21

«НАВЫРАЛ»: «Мистер Индия» (2 сериялыг) 10.00, 13.00, 16.00, 18.50 шактар-да.

ВИДЕОЗАЛ: «Төрзөн уруу» 11.30, 14.30 шактар-да.

«ПИОНЕР»: «От, сүт болгаш чөс хоолалыр» 9,00, 12.20. «Ан далай чамыга каткы болгаш аяккалат»

10.50, 14.10, «Өжзөн бол-ган хойбу» 15.40, 20.00, «Камгалалдык кажар чөс-сө» 18.20 шактарда.

ВИДЕОЗАЛ: Кыячым-ды 11.00, «Ак-чүг башты-чы» 12.00, «Эстип турар булуттар» 14.00, 18.10, «Хөктүг оолдар» 16.40 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Өксө улус мааа кылаштапас чүве» 13.30, 15.30, 17.30, 19.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Буттестзэн өжзөн негелдеси» 14.30, 17.00, 19.30 шактарда.

26—31 градус, хүндүс 16—21, чамдык районнарда 6—11 градус соор.

Кызылга чагбас. Сонгу-барын чүктөн хаттын дүргөн секундта 9—14 метр. Агаар дүне 33—38, чамдык районнарда

Тыва АССР-ин Ном үндүрер чер, полиграфиз болгаш ном салдынын херектеринин талазы-биле чүрүе комитетинин типографиясы. Кызыл, Шегиния болгаш Кызылдын кудумчулар бажын № 1.

667000, Кызыл хоорай, Красноармейская, 100

РЕДАКТОР В. Ф. ЧАДАМБА

ТЕЛЕФОННАРЫ: ♦ редактор — 3-43-34; ♦ оралакчылары — 3-53-91; 3-34-17; ♦ архивнаа — 3-34-29; ♦ харысалгалык секретарь — 3-34-92; ♦ ордакчылары — 3-45-48; ♦ кызматтери — 3-45-49; ♦ тийжик амыралар — 3-36-82; 3-36-25; 3-45-10; ♦ 3-34-57 ♦ совет тургузуп — 3-34-68; 3-41-23; ♦ үлөстүр — 3-34-48; 3-36-73; ♦ агролеттур — 3-41-16; ♦ культура — 3-39-15; ♦ информация — 3-37-11; ♦ чагаа кылдыз — 3-39-03; 3-34-39; ♦ очулга — 3-34-93; ♦ корректорлар — 3-37-11; ♦ үндүрүктүлөр — 2-27-41; ♦ солун келбей бар-гайда — 2-32-75 ♦ бухгалтерия — 3-43-41;

Чылда 300 катар үнер Хөмчээл 2 парлалга амазы Тиражы 28000 экз.

Чыгыш № 379, ТС—00439.

